

nek magyarázata egyszerű: minden változat önmaga teljességét adja és mint teljesség eleve nem lehet egyik-másik parcialitás kizárólagos része.

Mint már említettem, a zenét csak a maga összetettségében elemezhetjük, még hozzá minden esetet, szerzeményt külön-külön. Általános következtetéseket is csak számtalan lábjegyzet és approximáció kíséretében vonhatunk le, amennyiben még mindig ragaszkodunk a csoportosításhoz. Ez majdnem teljesen értelmetlen munka, mert vagy elveszünk a megannyi részlet adta lehetőségben, vagy eltávolodunk a lényegtől az egyszerűsítések következtében. Egyvalamit ugyanis sohasem teveszthetünk szem előtt: a zene azért olyan, amilyen, mert minden egyes tényezőjével egyidőben váltja ki a megfelelő hatást.

Az a művelet, amellyel a zenész a mű közelebbe férkőzik éppúgy javarészt a tudatalattinak tulajdonítható, mint az, amely a zeneszerző munkásságában fellelhető. Nem sok eredményre jutottunk volna eddig sem, ha a zenéhez kizárólag intellektuális módon közeledtünk volna. A nagy zeneszerzők és az igazán nagy előadóművészek egyéniségét, zenei karakterét a tudatalatti határozza meg, amire csak ráéptül a munka tudatos oldala. A tisztán intellektuális zene rideg, mesterkelt, szegényebb, mechanikusabb, néha nevetségesen üres próbálkozás marad. Az marad elsősorban azért, mert az

ösztönös zene, a tudatalatti zenéje sokkal igazibb, melegebb, eredetibb, közvetlenebb. A zene teljes megfejtetőségének egyik biztos akadálya, hogy kifejezési képességeit tekintve sokkal szélesebb érzelmi skálán mozog, mint a beszéd, a konkrét fogalmakat, eseményeket, kvalításokat és emóciókat kifejező nyelvezet. A fülnek mindenesetre még nagyon sokat kell tanulnia ahhoz, hogy egyelőre csak a nagyobb változásokat észre tudja venni és fel tudja fogni. A fül azonban mégsem tartozik azok közé a szervek közé, amelyek függetlenehetnek a hallgató egyéniségétől, karakterétől, lelkivilágától, emberi mivoltától. Lényegében rajta keresztül is megmutatkozik a gazda milyensége, és amennyiben az nem halál semmit, vagy csak keveset, talán másutt keresendő annak oka: mondjuk, a világhoz való viszonyában. De ez már egy új terület, amelybe itt nem bocsátkozhatunk bele.

Deryck Cooke könyve mégis tanulságos marad a maga nemében. Fenntartással mondható, hogy némi eredményt fel tudott mutatni, és ha másra nem, de legalább egy halom nehézség és kérdés jelenlétére felhívja a figyelmet. Kétségtelen, hogy emögött a munka mögött magy és lelkiismeretes tevékenység áll. Attól azonban mégsem tartok, hogy ezek a kérdések valaha is ilyen formában megoldódnak.

Cservenák Róbert

A LIKUM BEMUTATKOZÓ SZÁMÁRÓL

Miközben a képzőművészek és a kritikusok arra panaszkodnak, hogy nincs vizuális művészenél foglalkozó lapunk, a Horvát Képzőművészeti Szövetség alapított egyet. S nem is akármilyet — állapíthatjuk meg az első, pontosabban nulladik

számot böngészve. Igaz, első látásra inkább hasonlít napilapra, mint képzőművészeti folyóiratra (különlegesen hasonlít a mi egyhangú Magyar Szónokra), de mivel köztudottan stabilizálunk, a színes reprodukciók pedig drágák, még ez az

elemi fogyatékoság is megbocsájt-
ható. Különösen miután tüzeteseb-
ben áttanulmányozzuk. A Likum
legfontosabb érdeme, hogy nem csak
képzőművészeti folyóirat, vagyis
hogy a vizuális művészetet és kul-
túrát olyan tágran értelmezi, ahogy
azt manapság jobb helyeken szokás:
az első szám képeken és szobrokon
kívül olyan, részben vizuális jelen-
ségekkel is foglalkozik, mint a tele-
vízió, színház, divat, üdvözlőlap,
melyek mellé remélhetőleg hamarosan
felsorakozik a film, a képregény,
a formatervezés és az építészet is.
E tematikai sokoldalúság ellenére a
Likum mégis mindenekelőtt a horvát
képzőművészet szócsöve. A be-
mutatkozó szám törzsanyagát is
ilyen vonatkozású szövegek képezik.
Egyszerre két írás foglalkozik Želi-
mir Košević hevenyészenten szerve-
zett Tendenciák a modern horvát
művészetben 1919 és 1941 között
című didaktikus kiállításával, Igor
Židić Nyitott jegyzetfűzetéből is új
horvát kiállításokról informálódha-
tunk, interjúkat olvashatunk a zágrá-
bi Fiatalok Szalonjáról visszautá-
sított művészekkel, részletes listát
kapunk a hónap fontosabb kiállítá-
sairól, sőt néhány zágrábi művészeti
pletykáról is értesülhetünk.

Külön tematikus blokkocska fog-
lalkozik a divat kérdéskörével. A
kitűnő olasz műtörténész, Gillo
Donfles tudós szeme a jövőbe ka-
landozik és megpróbálja kitalálni,
hogyan öltözködünk majd 2000 tá-
ján, Spaso Čanković divatsajtónk
dilettantizmusán kesereg, egy törté-
neti sorozat első része pedig a múlt
század közepének illír viseletéről
számol be. Hogy a divat és az öl-
tözködés egyáltalán nem mellékes
része életünknek, azt McLuhantól
tudjuk meg: „Az emberek, ha fel-
vannak öltözve, kevesebbet esznek
és jobban érdeklődnek a szex iránt”
— állapítja meg a Kanadai bölcs.

A nemzetközi vonatkozású írások
közül Dragoš Kalajić, Warhol és De
Chirico című esszéje, Roberto Sanesi
transzavantgarde-tanulmánya és Sal-
vador Dalí naplórészlete érdemel
megkülönböztetett figyelmet. Külö-
nösen az utóbbi, melyben hihetetlen-
ül jó érzékkel keveredik az örület
és a zsenialitás. Egyúttal megtudhat-
juk belőle, hogyan határolja el ma-
gát maga a művész az elmebajosok
egyre növekvő hadától: „Az egyet-
len különbség közöttem és egy örült
között — írja, hogy én nem vagyok
örült.”

Igor Mandić írásának témája a
tv-alkészíték szimbolikus jelentése.
Mandić szellemes és okos blöffjének
kiindulópontja, hogy a tv négyzet
vagy téglalap alakú, az ekrán pedig
többé-kevésbé deformált kör. Ez
Jung olvasása közben vált számára
jelentőssé, ugyanis az analitikus pszi-
chológia atyja épp egy ilyen alak-
zatnak, a „mandalának” tulajdoní-
tott archetipikus jelentőséget. A man-
dala a teljesség, a mély gondolkodás
és az önismeret szimbóluma, egyút-
tal serkentője. Mandić esszéje ez
utóbbira játszik rá, hogy ezoterikus
magyarázatot találjon arra a közis-
mert tényre, hogy naponta több
száz millió ember bámulja órákon
keresztül azt a bizonyos televízió-
nak nevezett komplikált, mégis bu-
ta dobozt. Ezek az emberek — von-
ja le a következtetést szerzőnk —
igazából nem a televíziót nézik, ha-
nem a „mandalát”, tehát jórészt
önmagukat.

Remélem, ebből a hézigos ismerte-
tőből is kiderül, hogy érdemes oda-
figyelnünk a Likumra, mert egy izgal-
mas és hézagpótló vállalkozás ter-
mékéről van szó. A szerkesztőknek
pedig hasonlóan tartalmas és — ha
már vizuális — ikissé mutatósabb el-
ső számot kívánunk, mint amilyen
a nulladik.

Sebők Zoltán